

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

НІСЕВИЧ СВІТЛАНА ІВАНІВНА

УДК 82.091:7.071.1

**ОБРАЗ ХУДОЖНИКА В ДИСКУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА
АНГЛІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУР КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ**

10.01.05 – порівняльне літературознавство

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Бердянськ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі світової літератури і порівняльного літературознавства ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент
ДЕВДЮК Іванна Василівна,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»,
доцент кафедри світової літератури
і порівняльного літературознавства

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
ХАРЛАН Ольга Дмитрівна,
Бердянський державний педагогічний університет,
професор кафедри української літератури
та компаративістики

кандидат філологічних наук, доцент
ЛЕПЬОХІН Євгеній Олександрович,
Інститут управління природними ресурсами ВНЗ
«Університет економіки та права «КРОК»,
доцент кафедри гуманітарно-правових дисциплін

Захист відбудеться «29» жовтня 2016 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 18.092.02 у Бердянському державному педагогічному університеті за адресою: 71112, м. Бердянськ, вул. Шмідта, 4, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Бердянського державного педагогічного університету (71112, м. Бердянськ, вул. Шмідта, 4).

Автореферат розісланий « » вересня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г. О. Александрова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Упродовж останніх десятиліть у літературознавстві проглядається нова «хвиля» концентрування уваги на проблемах мистецтва. Це насамперед пов'язано з епістемологічним та аксіологічним розширенням філософсько-естетичних інтерпретацій та зі спробами психоаналітичного й герменевтичного декодування суб'єкта та об'єкта творчого процесу у світлі духовно-інтелектуальних потреб сучасності. Перегляд статусу, структури, ментальності творчої особистості відкривають простір для різновекторних досліджень, важливе місце серед яких належить компаративістичним студіям. Специфіка порівняльних досліджень образів художника, музиканта чи скульптора полягає в тому, що зіставний підхід тут передбачає взаємодію з контактено-генетичним, а відтак активізує міждисциплінарний контекст, стимулюючи дослідження у площині синтезу літератури й інших видів мистецтва, у нашому випадку малярства.

Продуктивною для вивчення в руслі окресленої проблеми постає література межі XIX–XX століття – доби вагомих зрушень у сферах культури, філософії, творчості, що стали важливими чинниками формування художньо-естетичного мислення покоління українських та світових письменників. Такі поняття, як мистецтво, артизм, штука стають центральними категоріями естетичних деталізацій у доробку В. Винниченка, О. Кобилянської, М. Коцюбинського, В. Пачовського, Лесі Українки, М. Яцківа та ін., відповідно, важливості набуває проєкція функціональності образу художника як носія естетичної програми автора. Під указаним кутом зору доцільним видається зіставлення творчих пошуків українських авторів із поступом британських майстрів пера, які вважали духовно-мистецьку сферу альтернативою до застарілих вікторіанських цінностей та нормативної естетики. Звідси активізація в окреслений період «роману про митця» («*artist's novel*» як англійський варіант німецького «*Künstlerroman*»), у якому образ творчої особистості розглядається в опозиції до суспільних реалій, що яскраво ілюструють епічні полотна Т. Гарді, Дж. Голсуорсі, Дж. Джойса, Р. Кіплінга, Д. Г. Лоуренса, С. Моема, О. Уайльда та ін. Незважаючи на очевидну пов'язаність культурно-історичних і літературних чинників, досі образ художника в українській та англійській літературах не поставав предметом порівняльного аналізу, що й зумовлює актуальність дисертаційної роботи.

У дослідженні зосереджено увагу на творах О. Кобилянської «*Valse mélancolique*», В. Винниченка «Чорна Пантера і Білий Медвідь», О. Уайльда «Портрет Доріана Грея» та С. Моема «Місяць і мідяки», де образ маляра органічно синкретизує літературу й живопис, постає виразником авторського світогляду, указуючи на приналежність до типу творчих натур з вираженим інтуїтивним вектором інтенційності (згідно з класифікацією М. Моклиці). Критерії відбору літературних явищ зумовлені їхньою часовою одностадіальністю (кінець XIX –

початок XX століття), співзвучністю імагологічної проблематики, спорідненістю ідейно-художньої парадигми творів, особливостями творчого мислення письменників. Фокус дисертаційного дослідження, об'єктом якого постають різножанрові твори (новела, драма, роман), зосереджено, передусім, на зіставленні малярських дискурсів, у площині яких актуалізується образ митця, стимулюючи вивчення аналогій на матеріально-знаковому та позатекстовому рівнях, включаючи соціокультурні, філософсько-естетичні та індивідуально-авторські аспекти.

На сьогодні здійснено низку досліджень, які розглядають образ художника в контексті творчого доробку названих авторів, серед яких – «Творчість Ольги Кобилянської: калокагативне світовідчуття» (2005) К. Семенюк, «Концепція особистості у драмах Б. Шоу, І. Франка, В. Винниченка: компаративний дискурс» (2009) П. Летнянчина, «Натуралізм у творчості Володимира Винниченка» (2011) Н. Кобзей, «Візуалізація художньої картини світу у творчості Оскара Уайльда» (2002) А. Івлєвої, «Творча особистість у романах Сомерсета Моема» (1985) Т. Кирилової, «Контрастивні стилістичні засоби втілення концепту ТВОРЧА ОСОБИСТІСТЬ у художніх текстах У. С. Моема» (2007) О. Скідан, «Етичні та естетичні погляди У. С. Моема в контексті масової культури» (2006) О. Вержанської. Актуальними є праці, які висвітлюють поняття образу художника як складової інтермедіальності чи синтезу мистецтв, зокрема «Проблеми інтермедіальності в оповідній прозі Оскара Уайльда» (2010) В. Чуканцової, «Проблеми синтезу мистецтв в українській літературі кінця XIX – початку XX століття» (1999 р.) О. Рисака, «Література та образотворче мистецтво» (1987) К. Шахової та ін. Перелічені дослідження становлять ґрунтовну літературознавчу базу для студіювання образу художника у творах українських та британських авторів кінця XIX – початку XX століття в тісному взаємозв'язку з духовно-культурними процесами доби, створюючи умови для виявлення загальноєвропейських, національних та індивідуальних авторських інтенцій взаємодії літератури й живопису.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація виконана в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» на кафедрі світової літератури і порівняльного літературознавства згідно з плановою науковою роботою над комплексною темою: «Літературний процес і творча індивідуальність письменника: компаративний аспект» (державний реєстраційний номер 0112U000597). Тема дослідження затверджена вченою радою ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 5 від 31 травня 2016 року).

Метою роботи є вивчення типологічних особливостей формо-змістової актуалізації образу художника в малярському дискурсі української та англійської літератур кінця XIX – початку XX століття.

Досягнення мети передбачає виконання таких **завдань**:

- проаналізувати культурно-історичні чинники становлення та функціонування мистецького дискурсу в українській та англійській літературах зламу століть;
- обґрунтувати теоретико-методологічний інструментарій дослідження образу художника в різнонаціональних середовищах;
- дослідити філософсько-естетичні та індивідуально-авторські чинники концептуалізації мотиву творчості як домінантної сфери реалізації митця у творах українських та англійських письменників;
- розкрити типологічні особливості художнього вираження конфлікту митця й суспільства у творах В. Винниченка та С. Моема;
- виявити спільні й відмінні риси авторської інтерпретації образу художника крізь призму поняття «краси» у прозі О. Кобилянської та О. Уайльда;
- здійснити порівняльно-образний аналіз малярського дискурсу в окреслених текстах.

Об'єктом дисертаційного дослідження є твори українських і англійських письменників, зокрема, новела О. Кобилянської «Valse mélancolique» (1894), п'єса В. Винниченка «Чорна Пантера і Білий Медвідь» (1911), романи О. Уайльда «Портрет Доріана Грея» («The Picture of Dorian Grey» (1890)) та С. Моема «Місяць і мідяки» («The Moon and Sixpence» (1919)), окремі елементи літературного та мистецького контексту.

Предмет дослідження – художньо-естетична своєрідність інтерпретацій образу художника у творах О. Кобилянської, В. Винниченка, О. Уайльда та С. Моема, спільності та відмінності малярського дискурсу в українській та англійській літературах.

Теоретико-методологічною основою дослідження стали праці українських і зарубіжних теоретиків літератури й компаративістів (В. Будного, Р. Гром'яка, О. Діми, Д. Дюришина, М. Ільницького, Е. Касперського, З. Мітосек, Д. Наливайка та ін.). У роботі використовуються студії, що стосуються: проблеми синтезу мистецтв та інтермедіальності (У. Вайсштайна, Р. Веллека, Л. Генералюк, І. Денисюка, Н. Калениченко, Н. Лупак, С. Маценки, О. Мацяк, М. Моклиці, О. Рисака, Н. Тишуніної, О. Уоррена, В. Фесенко, К. Шахової та ін.); поняття художнього образу (Ю. Борєва, І. Волкова, О. Галича, Н. Дмитренко, О. Забарного, В. Іванишина, А. Ситченка, В. Удалова, М. Храпченка, Л. Чернець та ін.); вивчення історико-культурного контексту функціонування образу художника в українській та британській літературах межі століть (Л. Андреева, О. Гнідан, Т. Гундорової, І. Девдюк, С. Павличко, Р. Піхманця, О. Рокаш, Н. Шумило й ін.); творчості українських та англійських прозаїків (Г. Анікіна, І. Василенко, І. Влодавської, Г. Давиденка, І. Дзеверіна, М. Жулинського, О. Кабкової, Н. Кобзей, М. Комолової, Ю. Кузнецова, Н. Михальської, Ф. Погребенника, З. Ржевської та ін.).

Методи дослідження. У дисертації використано комплекс методів, що, у залежності від проблематики підрозділів, дозволяли розв'язувати сформульовані завдання. Застосовано порівняльно-історичний (контактно-генетичний), порівняльно-типологічний (зіставний), контекстуальний, біографічний методи дослідження, які доповнюються сучасними набутками теорії синтезу мистецтв. Порівняльно-типологічний як домінуючий у межах дослідження визначав аналітичну тональність провідного завдання – виявлення подібностей та відмінностей функціонування образу маляра в зазначених творах. Контекстуальний – став корисним для зіставлення літературних середовищ українського та британського письменства кінця XIX–початку XX століття. Генетично-контактний метод застосовано для з'ясування культурно-історичних, літературних та біографічних передумов звернення письменників до постаті митця. Крізь призму «синтезу мистецтв» розглянуто образ художника як одного із чинників взаємозв'язку літератури й живопису в тексті.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній уперше у вітчизняній компаративістиці здійснено порівняльно-типологічне вивчення образу художника у творах О. Кобилянської «Valse mélancolique», В. Винниченка «Чорна Пантера і Білий Медвідь», О. Уайльда «Портрет Доріана Грея», С. Моема «Місяць і мідяки» в контексті історико-літературних процесів України та Британії межі століть. У дисертації систематизовано культурно-історичні, світоглядні й тематичні чинники функціонування мистецького дискурсу в парадигмі українського та англійського модернізму. Образ художника в літературному творі розглянуто як вагомий чинник взаємозв'язку літератури й живопису; досліджено особливості його актуалізації на ідейно-тематичному, сюжетно-композиційному та мовно-стильовому рівнях. На основі текстуального аналізу виокремлено елементи «живописання словом» у текстах українських та англійських авторів; розкрито функціональність картин, інтегрованих у сюжет творів.

Практичне значення дисертації полягає у використанні її результатів для подальшого вивчення образу художника у творах українських та англійських письменників кінця XIX – початку XX століття. Матеріали дисертації можуть бути використані при розробці лекційних і практичних курсів з історії української та англійської літератур, спецкурсів, спецсемінарів із порівняльного літературознавства, при написанні підручників і навчальних посібників для студентів гуманітарних спеціальностей, курсових, дипломних та магістерських робіт.

Особистий внесок дисертантки. Усі засадничі ідеї та висновки роботи належать авторці дослідження.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження апробовані на щорічних звітних наукових конференціях викладачів та аспірантів Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника (2009–2015); Міжнародній науковій конференції «Імагологічна проблематика польської,

білоруської, російської та української літератур і європейський контекст» (Луцьк, 2011); Міжнародній науковій конференції «Гене́за жанрових форм у контексті інтермедіальності» (Чернівці, 2011); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість» (Острог, 2012); VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість» (Острог, 2014); Всеукраїнській науково-практичній конференції «IV Султанівські читання. Порівняльне літературознавство: проблеми методології, теорії, практики і методико-педагогічного застосування» (Івано-Франківськ, 2015).

Публікації. За матеріалами роботи опубліковано 11 статей, із них: 5 – у фахових виданнях України, 1 – в іноземному фаховому виданні.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 191 сторінка. Основний текст – 161 сторінка. Список літератури налічує 290 позицій.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У «**Вступі**» обґрунтовується вибір теми, її актуальність та наукова новизна, визначається мета, завдання та методи дослідження, його предмет та об'єкт, окреслюється зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, розкривається сфера практичного використання роботи, подається інформація про апробацію та публікації результатів дослідження.

У першому розділі «**Образ художника у світлі компаративістичних студій: теоретико-методологічний аспект**» здійснено теоретичне узагальнення та тлумачення поняття «образ художника», обґрунтовано доцільність обраних методів дослідження. У підрозділі 1.1. «*Образ художника як літературно-естетичне явище*» систематизовано й переосмислено теоретичні напрацювання художнього образу Ю. Борева, І. Волкова, О. Галича, Н. Гея, Н. Дмитренко, О. Забарного, В. Іванишина, К. Сізової, В. Удалова, М. Храпченка, Л. Чернець та ін., на основі яких окреслено семантику поняття та ідентифіковано його смислову парадигму. Образ художника характеризується як результат творчого змалювання узагальнених, експресивних, оригінальних рис особистості, що акумулювала основні художні елементи з відбитком емоційно-естетичної оцінки автора й читача. Як домінантний компонент літературного твору образ художника моделює його змістову та ідейно-художню спрямованість. Саме в такій проекції здійснено його розгляд у творах О. Кобилянської «Valse mélancolique», В. Винниченка «Чорна Пантера і Білий Медвідь», О. Уайльда «Портрет Доріана Грея», С. Моема «Місяць і мідяки», які визначено як знакові взірці української та британської літератур із притаманною їм ідейно-естетичною та соціокультурною своєрідністю.

У підрозділі 1.2. «*Дослідження образу творчої особистості в контактнo-генетичних зв'язках і типологічних відношеннях*» обґрунтовано ефективність

порівняльно-типологічного підходу, який означено провідним у роботі, водночас акцентовано на важливості порівняльно-історичних досліджень як першочергового етапу в процесі здійснення типологічних узагальнень. Так, у порівняльно-історичному руслі з'ясовано генезис творчих уподобань письменників, виявлено взаємозв'язок між посиленням інтересом письменників до творчих особистостей, зокрема живописців, з новими віяннями переломної епохи рубежу віків. Формування сприятливих передумов для поширення модернізму пов'язано з виникненням нової генерації письменників, засвоєнням філософсько-естетичних концепцій А. Шопенгауера, Ф. Ніцше, А. Бергсона та ін., протестом проти традиційних принципів художнього моделювання дійсності, оновленням техніки письма, актуалізацією проблемно-тематичних комплексів, сфокусованих на творчих процесах та образі митця як об'єкта зображення. До суб'єктивних чинників актуалізації образу художника у творах О. Кобилянської, В. Винниченка, О. Уайльда і С. Моема віднесено наближеність письменників до інтелектуально-мистецьких кіл доби, схильність до новаторських тенденцій у літературній теорії і практиці, особисте захоплення живописом тощо. Дослідження історико-літературних витоків окресленої проблеми створило підґрунтя для здійснення зіставного аналізу особливостей функціонування образів живописців у творах названих майстрів пера, що підвело до виявлення аналогій і контрастів, а відтак спільних і національно-своєрідних рис українських та англійських авторів.

Контекстуальний аналіз увиразнив образ живописця на загальному тлі європейської і національної модерної літератури рубежу віків. З'ясовано, що українська та англійська літератури, попри яскраво виражену національну своєрідність, органічно вписані в європейський контекст модернізму, у руслі якого образ художника постає важливим чинником оновлення формо-змістової організації твору.

У підрозділі 1.3. *«Образ маляра в літературному творі у світлі теорії синтезу мистецтв»* доведено, що переосмислене прочитання творів про художників крізь призму синтезу мистецтв засвідчує взаємодію літератури й живопису на таких рівнях: тематичному (образ художника і мистецька тематика взаємозумовлюють одне одного); жанровому (образ живописця в тексті підпорядковує його форму та стимулює використання жанрових форм, пов'язаних з мистецтвом («роман про художника» та його різновид – роман про «художника навпаки», жанр есе про мистецтво, жанр екфрази, новела про мистецтво, роман-біографія художника та ін.)); композиційному (письменник включає у твори про художників життєписи, змалювання образотворчих узірців, роздуми про мистецтво тощо); образному (часто живописні полотна стають ключовим компонентом твору, відіграючи вирішальну ідейно-образну роль); мовностильовому (образ художника у творі підпорядковує собі вибір таких стилістичних засобів вербалізації, що забезпечують передачу його

багатогранності, парадоксальності та амбівалентності). При цьому предмет зображення у творі, т. б. художник і його доля, тематика, жанр, композиція, засоби художнього вираження, стиль тісно пов'язані між собою.

У другому розділі **«Особливості взаємодії образотворчого і словесного мистецтв в українській та англійській літературі кінця XIX – початку XX століття: генезис, типологія»** простежено культурно-історичні передумови популяризації образу художника в українській та англійській літературах перехідного періоду, визначено типологічні ознаки процесу модернізації в Україні та Британії, окреслено національну специфіку малярських дискурсів, які розглядаються як взаємопов'язана сукупність висловлювань, що стосуються проблеми художника й мистецтва, зокрема живопису.

У підрозділі 2.1. *«Синтез живопису й літератури в контексті модерністських тенденцій в Україні на межі століть»* указано на характерне для української літератури кінця XIX століття зміщення уваги в сторону мистецтва й актуалізацію образу художника на ґрунті поширення модерністського підходу до переосмислення дійсності. Зазначені процеси знайшли вияв у інтенціях нової генерації митців (О. Авдікович, В. Винниченко, М. Коцюбинський, О. Кобилянська, Б. Лепкий, В. Пачовський, В. Стефаник, Леся Українка, М. Яцків та ін.), для творчості яких характерними є розширення змістово-проблематичних інсталяцій об'єкта зображення, оновлення арсеналу художніх форм і засобів, переорієнтація української літератури в європейське річище. Переймаючись філософсько-естетичними концепціями вітчизняних та зарубіжних мислителів і теоретиків мистецтва (А. Бергсона, М. Євшана, Ф. Ніцше, Дж. Рескіна, О. Уайльда, А. Шопенгауера та ін.), молоді українські письменники відходять від традиційних стереотипів та віддають перевагу проблемам естетики й краси, актуалізованих у руслі новомодерністських течій символізму, імпресіонізму, естетизму. В українську літературу привносяться актуальні проблеми малярства, музики, скульптури, увиразнюючи притаманний окреслений епосі феномен синтезу мистецтв. Активізацію інтересу до малярства підтверджують і численні теоретичні праці, видавництво літературно-художніх журналів («Артистичний вісник», «Українська хата», «Світ», «Будучність»), на сторінках яких у новій проекції обговорювалися проблеми естетики. Взаємодія мистецтв стає осердям діяльності представників «Молодої музи», знайшовши вираження в різних типах та формах художніх узагальнень. Прагнення до зближення із живописом породжувало такі жанри в окреслений період, як «акварель», «нарис», «етюд», «малюнок», «панорама», «триптих», «образок» та ін., оприявлюючи різні виражальні комбінації екфразису, синергізму та синестезії.

Аналізу взаємодії малярства й літератури у творчості британських письменників кінця XIX – початку XX століття присвячено підрозділ 2.2. *«Образотворче мистецтво як об'єкт художнього переосмислення в англійській літературі кінця XIX – перших десятиліть XX століття»*. Для

англійських митців означеного періоду прийом поєднання різних видів мистецтв, зокрема живопису й літератури, став одним із найбільш дієвих на шляху модерністського моделювання дійсності. Пріоритетне значення тут належало літературно-мистецькому угрупованню «Прерафаелітське братство», представники якого відходили від академізму й канонічних норм у літературі, особливу увагу приділяли проблемам мистецтва та образу творчої особистості. Саме в середовищі прерафаелітів зародилася течія естетизму, стверджуючи пріоритет краси й мистецтва. Загальноновизнаним очільником нового напрямку справедливо визнано О. Уайльда, який присвятив весь свій життєво-творчий потенціал створенню і популяризуванню нових естетичних ейдосів. Визначну роль у формуванні новітніх критеріїв відведено видатному мистецтвознавцю й критику Джону Рескіну, ідеї якого про універсальність мистецтва лягли в основу естетичної програми прерафаелітів і представників естетизму.

Ідеї естетів були підхоплені наступним поколінням британських діячів у царині духовно-інтелектуального поступу, що дало підстави для означення перших десятиліть ХХ ст. в літературі Англії як «другої хвилі декадансу» (В. Івашева). У цьому контексті відзначено діяльність елітної групи «Блумсбері», яка, протестуючи проти вікторіанських моральних обмежень, вплинула на світоглядно-культурну атмосферу британської громадськості ХХ ст. Унаслідок зближення із живописом відбуваються активні зміни й у техніці письма, про що свідчить діяльність школи імажистів, представники якої вдавалися до форми «вільного вірша», максимально зближуючи поезію та прозу. Модерністські тенденції в англійській літературі сприяли як оновленню стильової манери письменників, так і поглибленню уваги до постаті митця, що спостерігається в прозі В. Вулф, Д. Г. Лоуренса, Р. Олдінгтона, Дж. Джойса, С. Моема та ін.

У третьому розділі **«Ідейно-змістові домінанти образу художника у творах українських та англійських письменників»** здійснено порівняльний аналіз образів художників як виразників філософсько-естетичних та морально-етичних концепцій доби.

У підрозділі 3.1. *«Творчість як сфера реалізації особистості митця у творах О. Кобилянської «Valse mélancolique», В. Винниченка «Чорна Пантера і Білий Медвідь», О. Уайльда «Портрет Доріана Грея» та С. Моема «Місяць і мідяки»* доведено, що підвищений інтерес до талановитої особистості, для якої мистецтво – пріоритетна сфера самовираження, виникає внаслідок перегляду та глибокого трактування проблем творчості, мистецтва, митця тощо, у результаті чого в літературі з'являються нові акценти – психологічні, філософські, естетичні, зрештою, гендерні. Образ митця – це образ непересічної, вільної, часом епатажної, загалом світоглядно «модерної» індивідуальності. Такими неординарними персонажами постають художники у творах О. Кобилянської, В. Винниченка, О. Уайльда, С. Моема. У роботі підкреслено вагомість проектування авторської свідомості на художні образи малярів, які виступають виразниками філософсько-

естетичних концепцій доби. Так, у поведінці Стрікланда і Корнія, для яких мистецтво стає невіддільною контролюючою одержимістю, простежено відгомін шопенгауерівського «зречення усього особистого» заради творчості та бергсонівського «творчого пориву». В образах Стрікланда й Ганни спостережено типологічні аналогії, пов'язані з ніцшеанською концепцією «надлюдини». Їхня поведінково-психологічна модель позначена самодостатністю, нонконформізмом, відносною зверхністю, зневагою до натовпу й відрізняється від буденного, філістерського, загально домінуючого типу, якому властиве світоглядне пристосування, мисленнєва однотипність, нерішучість, роздвоєння. Універсальним для всіх художників визначено їхнє ставлення до творчості як до сакрального дійства, якому вони повністю віддаються, відкидаючи все, що стоїть на заваді їхньої самореалізації.

У підрозділі 3.2. «Конфлікт митця й суспільства у н'єсі В. Винниченка «Чорна Пантера і Білий Медвідь» та романі С. Моема «Місяць і мідяки»» визначено низку типологічних відповідностей моделювання поведінкової парадигми образів талановитих художників у світлі проблеми протистояння суспільства й мистецтва. Корнія і Стрікланда, які є протагоністами окреслених літературних узірців, об'єднує їхня винятковість як творчих натур і розрізняє яскраво виражена індивідуальність кожного. Якщо Стрікланд виступає цілком з відверто агресивною ворожістю до світу, то Корній не позбавлений добродушності, яка й провокує внутрішню роздвоєність між незбагненою пристрастю і прив'язаністю до сім'ї. Крайній індивідуалізм, якого вимагає від геніїв-художників справжнє мистецтво, призводить подекуди до випадів аморальності й утрати здорового глузду, викликаючи в оточуючих страх і осуд, а відтак збільшуючи прірву між ними й соціумом. У пошуках абсолютної свободи від обмеженості міщанського середовища Стрікланд вирушає на острів Таїті, натомість для Корнія ця мрія виявляється фатально недосяжною. Незважаючи на амбівалентність образів Корнія і Стрікланда, спільними в обох визначено такі риси, як цілковита відданість мистецтву та неспроможність іти на компроміси із суспільством, що відповідає сформованій у означений період концепції творчої особистості.

У підрозділі 3.3. «Образ художника в інтерпретаційній площині поняття «краси» в новелі О. Кобилянської «Valse mélancolique» і романі О. Уайльда «Портрет Доріана Грея»» досліджено образи малярки Ганни в новелі О. Кобилянської та Безіла в романі О. Уайльда, у яких знайшли своєрідну інтерпретацію висунуті естетизмом ідеї пріоритету мистецтва над реальністю.

У роботі підкреслено, що українська письменниця однією з перших уводить образ художниці-жінки, яка ставить красу вище за традиційні цінності – кохання, шлюб, материнство, що є свідченням спорідненості її мислення із світоглядною парадигмою естетизму. Вже сама наявність образу художника, а також контекст, у якому він представлений, указує на типологічну близькість новели «Valse

mélancolique» з романом О. Уайльда «Портрет Доріана Грея». В обох творах виразно окреслена основна тріада наближених до мистецтва персонажів, один з яких є живописцем – це Ганна в новелі О. Кобилянської та Безіл у романі О. Уайльда. Хоча вони не є центральними постатями визначених творів, проте позначені яскраво вираженими авторськими візіями. Для обох єдиним стимулом творчості є краса, яка домінує над іншими чинниками. Однак, якщо в образі Безіла органічно поєднані талант із духовною красою, що протиставлялися цинізму лорда Генрі й аморальності Доріана, то Ганна уособлює синтез таланту із зовнішньою красою, користуючись привілеєм панувати над іншими та не коритися споконвічним традиціям. В аналізованих творах відчутне домінування штучної краси над природною, звідси помітне уникнення описів пейзажів, натомість акцент зроблено на розкішних інтер'єрах, елементах побуту, вишуканому одязі, витонченій вроді. Цілковито підпорядковуючись у своїх буттєвих установах мистецтву, Безіл і Ганна виступають яскравим утіленням постулату О. Уайльда, що «життя наслідує Мистецтво значно більше, ніж мистецтво наслідує Життя».

Четвертий розділ **«Текстуально-образний рівень малярського дискурсу у творах про художників»** присвячено дослідженню способів проникнення й оприявлення живопису в наративах, присвячених художникам. Доведено, що в означених творах про художників живописний дискурс яскраво проявився в поліфункціональному використанні образів картин як засобів декодування авторських інтенцій й характеротворення персонажів; зверненні письменників до живописних прийомів і технік; символіко-конотативному значенні використовуваної колористики; уведенні в текст роздумів про мистецтво; згадок про художників та їхні картини; живописної термінології тощо.

У підрозділі 4.1. *«Функціональність образу картини у творах українських та англійських письменників»* визначено, що образ картини – невід'ємний і визначальний компонент твору про художника. У новелі О. Кобилянської полотно є уособленням сподівань художниці Ганни щодо самоствердження як мисткині й незалежної жінки. Картина, визначаючи майбутню долю героїні, стає засобом характеристики останньої як глибоко індивідуалізованого новітнього типу жінки. Подібну функцію виконують і картини в романі С. Моема, наносячи вагомі штрихи до психологічного портрета Стрікланда та підкреслюючи непересічність його творчої натури. На відміну від новели *«Valse mélancolique»* і роману *«Місяць і мідяки»*, де картини доповнюють образ художника й створюють необхідну атмосферу, зумовлену концепцією твору, у романі О. Уайльда й частково В. Винниченка вони є ідейно-тематичним і композиційним центром, виступають головною дійовою особою. Так, у п'єсі *«Чорна Пантера і Білий Медвідь»* портрет перетворюється на ідола, що поглинає життя та щастя Корнія. У романі О. Уайльда портрет стає втіленням краси й мистецтва, доводячи ключову тезу естетизму про вищість мистецтва над життям, а краси – над мораллю.

У підрозділі 4.2. «Живописання словом» як невід'ємний компонент твору про художника» доведено, що значний вплив на проникнення живопису в літературу справив імпресіонізм, сприяючи психологізації та поширенню нової техніки письма, а саме «живопису словом» (Р.Веллек, О.Уоррен). Письменники рубежу століть відмовляються від описовості, деталізації, шаблонності й прагнуть передати світ очима своїх героїв, передусім, представників мистецького світу. Образ художника стимулює письменників до введення малярських прийомів, що спостережено в усіх аналізованих творах, без огляду на жанрову специфіку й індивідуально-авторську манеру письма, серед них: уникнення деталізованих описів, зведення до мінімуму кількості героїв, конденсація тексту в серію «картин» із посиленням уваги до емоційного навантаження слова. Додаткового значення набуває в контексті художнього мовлення О. Кобилянської, В. Винниченка, О. Уайльда і С. Моема колористика. Доведено, що письменники використовують колір як засіб передачі авторського ставлення до зображуваного, увиразнення психічних станів героїв, створення певних асоціацій чи відповідної емоційної напруги, атмосфери, натяк на подальший розвиток подій, репрезентацію конфлікту твору тощо. Для передачі настроїв персонажів, особливо в період найбільших емоційних переживань, автори вдаються до уривчастих фраз, які нагадують техніку коротких мазків імпресіоністичного малярства. Підсиленню взаємозв'язків літературних текстів із живописом сприяють наявні численні згадки про художників та їхні картини, а також уведення в текст живописної термінології.

У «Висновках» викладено основні результати дослідження. Доведено, що образ художника у творі, виражаючи авторську концепцію дійсності, акумулює в собі важливі зрушення переломної епохи кінця XIX – початку XX століття, її провідні філософські концепції, художньо-естетичні домінанти. Як сюжетно-композиційний центр літературного твору постать митця є виявом взаємодії літератури й живопису, важливим чинником уведення в тканину твору малярських засобів моделювання дійсності.

На основі розгляду культурно-історичного процесу межі століть окреслено національну своєрідність українського та британського письменства вказаного періоду. Прикметною ознакою української літератури визначено поширення в літературній практиці образу живописця, авторська парадигма якого відповідала новітнім ідеям про самоцінність мистецтва. У процесі дослідження виявлено, що в обох країнах тенденція посилення взаємозв'язку літератури з іншими видами мистецтва проявила себе в другій половині XIX століття в руслі ранньомодерністських течій, зокрема символізму, естетизму, імпресіонізму та пов'язаного з ним декадансу як нового світоглядного типу, якому властиві дисгармонійні почуття, культ артистизму, руйнування традицій, суспільних і моральних норм тощо.

Найбільш яскравими проявами такого зв'язку окреслено молодіжні угруповання «Молода муза» в Україні та «Прерафаелітське братство» й естетичний рух в Англії. Їхнє новаторство проявилось у відкритому відході від академізму й канонічних норм у літературі, широкому введенні прийомів і засобів інших видів мистецтва, зверненні до проблем творчості та образу обдарованої особистості. В обох країнах образотворче мистецтво визначено вагомим чинником розвитку нових репрезентативних форм та ідейних постулатів літературного процесу. У цьому ракурсі обґрунтовано підбір творів для аналізу, де образ художника засвідчив органічне поєднання літератури й живопису.

В окреслених творах ключовим постає мотив творчості як домінантної сфери реалізації митця, в образі якого художньо втілені світоглядно-естетичні погляди автора за принципом подвійного зв'язку: автор – герой, герой – його творчість. У такий спосіб письменник через персонажа-художника опосередковано відображає коло своїх інтересів, власну світоглядну позицію, переконання, ідеї. Звернення до мистецької тематики свідчило про модерний тип художнього мислення письменників, відкритість до змін, активну взаємодію з тенденціями часу, охопленого філософсько-естетичними пошуками. Філософсько-психологічний контекст, у якому відчутний відгомін концепцій провідних мислителів доби, зокрема А. Шопенгауера, Ф. Ніцше, А. Бергсона, знаходить переконливе оприявлення в структурі провідних персонажів – непересічних особистостей, які одержимі ідеєю мистецтва.

Дослідження конфлікту митця й суспільства в п'єсі В. Винниченка «Чорна Пантера і Білий Медвідь» та романі С. Моема «Місяць і мідяки», у яких різка опозиція мистецтва й реального життя заявляє про себе вже в назвах творів, виявило низку типологічних відповідностей в інтерпретації головного героя та водночас підкреслило індивідуально-авторський підхід. Для В. Винниченка звернення до модерного образу художника асоціювалося з оновленням української літератури, відповідно, ототожнювалося з національним утвердженням. Натомість С. Моем бачив загрозу духовного збідніння в закостенілій благополучності співвітчизників, основну масу яких складали представники «середнього класу». Обмеженості міщан він, подібно до В. Винниченка, опозиціонує творчих особистостей.

Типологічну спорідненість творів доводить авторський вибір центральних образів, якими постають істинні майстри пензля, а саме Корній із драми В. Винниченка «Чорна Пантера і Білий Медвідь» та Стрікланд – головний герой роману С. Моема «Місяць і мідяки». Схожість їхньої поведінкової моделі полягає в тому, що обидва, знаходячись у полоні незбагненої пристрасті, заради мистецтва готові пожертвувати найближчим оточенням. У своїх творчих боріннях художники керуються «життєвим поривом» (А. Бергсон), який непідвладний поясненням. Відмінність між персонажами полягає в тому, що Стрікланд поводить більш упевнено, навіть зверхньо, не переймається суспільною думкою,

натомість Корнія переповнюють вагання, хворобливе переживання власного поклику, почуття вини, яке посилюється після звинувачень рідних у егоїзмі, жорстокості, аморальності, а то й божевільлі.

Культ краси і мистецтва, який тісно пов'язаний з естетичним рухом в Англії наприкінці XIX століття, знайшов своє яскраве вираження в новелі О. Кобилянської «Valse mélancolique» й романі О. Уайльда «Портрет Доріана Грея». На типологічну близькість творів указує структура образу художника, а також контекст, у якому він представлений. У результаті дослідження виявлено низку подібностей у поведінковій моделі Безіла й Ганни, що засвідчили відповідність світоглядній парадигмі естетизму. Так, живописці готові покласти своє життя на вівтар служіння красі. Однак, якщо в образі Безіла гармонійно поєднані краса (мистецтво) і мораль, то Ганні як носієві модерних ідей доводиться ламати усталені норми життя з його патріархальністю та сірою буденністю, відстоювати своє право бути жінкою-митцем. Обидва персонажі, наділені непересічним талантом, вивищуються над натовпом і мають здатність впливати на оточення.

З'ясовано, що необхідним ключем до розшифрування творів про художників постають образи картин, які, корелюючи із загальною концепцією твору, увиразнюють постать живописця та розкривають істинну сутність авторського генія. Так, образ копії картини «Віроломна» А. де Корреджо в новелі О. Кобилянської «Valse mélancolique» уособлює сподівання Ганни досягти творчих успіхів, самоствердитися як мисткиня й незалежна жінка, а відтак визначає майбутнє малярки. У п'єсі В. Винниченка «Чорна Пантера і Білий Медвідь» картина виступає центральним образом. Персоніфікуючись, вона «тяжіє» над усіма персонажами, диктує власні умови, від яких залежить життя родини. Портрет постає своєрідним ідолом, якому принесено в жертву дитину та сім'ю художника. У романі О. Уайльда «Портрет Доріана Грея» картина як ідейно-тематичний і композиційний центр твору постає уособленням краси та мистецтва, доводячи ключову тезу естетизму про вищість мистецтва над життям, а краси над мораллю. Як у творі В. Винниченка, портрет набуває «самостійного» значення. На відміну від В. Винниченка та О. Уайльда, С. Моем відводить картинам у романі «Місяць і мідяки» традиційне місце мистецьких об'єктів, які є результатом творчості генія. Водночас виконують характеротворчу функцію: саме вони наносять вагомі штрихи на психологічний портрет Стрікланда, підкреслюючи неординарність і загадковість його особистості та вказуючи на беззаперечний зв'язок головного героя з його реальним прототипом – Полем Гогеном.

Проведений аналіз указав на кореляцію авторської концепції образу художника зі способом зображення дійсності в літературних творах. Обравши героями своїх творів живописців, автори й самі вдавалися до «живопису словом», засвідчуючи взаємозв'язок образотворчого мистецтва й літератури. Оновлення

засобів і техніки письма в усіх авторів відбувалося у площині психологізації літератури та ґрунтувалося на принципі інтуїтивного сприйняття й осмислення дійсності. Найбільш яскраво вказана тенденція реалізувалась у руслі імпресіоністичної техніки письма, риси якої проглядаються в усіх аналізованих творах, де спостережено очевидне намагання авторів передати душевний стан героя, відтворити дійсність такою, якою її бачить сам персонаж, вловити найтонші нюанси, тобто передати не предмет, а враження від нього в момент споглядання.

У роботі акцентовано увагу на асоціативному, конотативному й аксіологічному значенні кольорів під пером письменників, які постають: як засіб передачі авторського ставлення до зображуваного; увиразнення психічних станів героїв; створення відповідної емоційної напруги, атмосфери; натяк на подальший розвиток подій, репрезентацію конфлікту твору тощо.

У результаті дослідження встановлено, що для передачі настроїв героїв, особливо в період найбільшої емоційної напруги, авторами широко вводяться характерні для імпресіонізму короткі, експресивні, уривчасті фрази. Своєрідним виявом взаємозв'язку живопису й літератури, вагомим чинником синтезу мистецтв означено численні згадки про художників та їхні картини, а також наявність у тексті живописної термінології.

Отже, структура образу художника в аналізованих творах позначена як спільними рисами, продиктованими загальноєвропейським літературним процесом кінця XIX – початку XX століть, так і суто національними та індивідуально-авторськими рисами, що в сукупності створює цілісну картину актуалізації образу живописця в літературному творі.

Отримані результати не претендують на вичерпність указаної проблеми, однак відкривають перспективи для подальших розвідок, присвячених образу художника, зі зміною вектора дослідження в напрямі творчості інших письменників чи історико-літературних епох.

Основні результати дослідження викладені в публікаціях:

1. Нісевич С. І. Типологічні відповідності образу художника в українській та англійській літературі кінця XIX – початку XX ст. (на матеріалі творів О. Кобилянської «Valse mélancolique» та С. Моема «Місяць і мідяки») / С. І. Нісевич // Волинь філологічна: текст і контекст. Імагологічна проблематика польської, російської та української літератур і європейський контекст : зб. наук. пр. / [упоряд. Л. К. Оляндер, Т. П. Левчук]. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – Вип. 11. – С. 180–187.
2. Нісевич С. І. Інтермедіальний характер малих жанрових форм в українській літературі кінця XIX – початку XX ст. / С. І. Нісевич // Питання літературознавства : науковий збірник / [гол. ред. О. В. Червінська]. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2012. – Вип. 85. – С. 94–104.

3. Нісевич С. І. «Прерафаелітське братство» і «Молода муза» в типологічному аспекті / С. І. Нісевич // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. – Вип. 27. – С. 240–243.
4. Нісевич С. І. Образ живописця в літературному творі – один із чинників синтезу мистецтв / С. І. Нісевич // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Вип. 45. – С. 152–155.
5. Нісевич С. І. Конфлікт митця і суспільства у п'єсі В. Винниченка «Чорна Пантера і Білий Медвідь» та романі С. Моема «Місяць і мідяки» / С. І. Нісевич // *Spheres of Culture* / [editor-in-chief Ihor Nabytovych]. – Lublin : Ingvarr, 2015. – Vol. X. – P. 63–71.
6. Нісевич С. І. Образ художника в інтерпретаційній площині поняття краси / С. І. Нісевич // Султанівські читання : зб. ст. – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2016. – Вип. 5 – С. 128–136.

Додаткові публікації:

7. Нісевич С. І. Взаємозв'язок образотворчого та словесного мистецтв / С. І. Нісевич // Вісник Львівської національної академії мистецтв. – Львів : ЛНАМ, 2011. – Спецвипуск VIII. – С. 197–205.
8. Нісевич С. І. Інтермедіальний характер жанру «акварель» в українській літературі кінця XIX – початку XX ст. / С. І. Нісевич // Актуальні проблеми викладання літератури в середній та вищій школах. Султанівські читання : зб. ст. / [відп. ред. В. Г. Матвіїшин]. – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2012. – Вип. 2. – С. 107–113.
9. Девдюк І. В. Живопис і література в англійському письменстві перших десятиліть XX століття / І. В. Девдюк, С. І. Нісевич // «З роду нашого красного...»: перша професорка Волині : зб. наук. пр. на пошану проф. Л. К. Оляндер / [упоряд.: М. В. Моклиця, Т. П. Левчук]. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – С. 311–321.
10. Нісевич С. І. Образ художника як компонент образної системи літературного твору / С. І. Нісевич // Літературознавчі студії: компаративний аспект : зб. статей / [відп. ред. І. В. Козлик]. – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2014. – Вип. 2. – С. 116–123.
11. Devdyuk I. The Image of an Artist as a Literary-aesthetic Phenomenon / Ivanna Devdyuk, Svitlana Nisevych // *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. – Ivano-Frankivsk : Collective enterprise firm “LIK”, 2015. – Vol. 2, № 2–3. – P. 104–109.

АНОТАЦІЯ

Нісевич С. І. Образ художника в дискурсі української та англійської літератур кінця XIX – початку XX століття. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.05 – порівняльне літературознавство. – Бердянський державний педагогічний університет Міністерства освіти і науки України. – Бердянськ, 2016.

Дисертація присвячена дослідженню образу художника в українській та англійській літературах кінця XIX – початку XX століття. З'ясовано передумови його актуалізації в контексті літературно-живописної взаємодії в епоху модернізму. Визначено, що образ художника концентровано фокусує в собі новаторсько-модерністські тенденції межі століть. На основі порівняльного аналізу виявлено спільні й відмінні риси інтерпретації образу художника у творах О. Кобилянської «Valse mélancolique», В. Винниченка «Чорна Пантера і Білий Медвідь», О. Уайльда «Портрет Доріана Грея» та С. Моема «Місяць і мідяки» крізь призму конфлікту митця й суспільства, понять творчості та краси. Розглянуто способи проникнення образотворчого мистецтва в літературу на рівні змісту й форми; обґрунтовано звернення письменників до образу картини, живописних прийомів і технік.

Ключові слова: образ художника, синтез мистецтв, модернізм, дискурс, картина, «живописання словом».

АННОТАЦИЯ

Нисевич С. И. Образ художника в дискурсе украинской и английской литератур конца XIX – начала XX века. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.01.05 – сравнительное литературоведение. – Бердянский государственный педагогический университет Министерства образования и науки Украины. – Бердянск, 2016.

Диссертация посвящена исследованию образа художника в украинской и английской литературах конца XIX – начала XX века. Выявлены предпосылки его актуализации в контексте литературно-живописного взаимодействия в эпоху модернизма. Определено, что образ художника фокусирует наиболее важные особенности на рубеже столетий. На основе сравнительного анализа раскрыты общие и отличительные черты интерпретации образа художника в произведениях О. Кобылянской «Valse mélancolique», В. Винниченко «Черная Пантера и Белый Медведь», О. Уайльда «Портрет Дориана Грея» и С. Моэма «Луна и грош» сквозь призму конфликта художника и общества, понятий творчества и красоты. Рассмотрены способы проникновения изобразительного искусства в литературу на уровне содержания и формы; обосновано обращение писателей к образу картины, живописных приёмов и техник.

Ключевые слова: образ художника, синтез искусств, модернизм, дискурс, картина, «живописание словом».

SUMMARY

Nisevych S. I. The image of an artist in the discourse of the Ukrainian and English literature of the late 19th – early 20th century. – Manuscript.

Thesis for the Candidate Academic Degree in Philology, Speciality 10.01.05 – Comparative Literature. – Berdyansk State Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Berdyansk, 2016.

The thesis is devoted to the analysis of the image of an artist in the Ukrainian and English literature of the late 19th – early 20th century. It is proved that the image of an artist is an artistic formation which expresses the author's concept of the reality and accumulates the most important changes of the turn of the century, its main philosophic conceptions, artistic and aesthetic dominant ideas. As a plot and composition center of a literary work the figure of an artist reflects the interaction of literature and painting and, thus, influences the content and the form of the narration.

On the basis of investigation the cultural and historic processes of the transitional period, we have defined the grounds for the extension of the image of an artist in the Ukrainian and English literature, the national peculiarity of the correlation between literature and painting; the concern of chosen works about painters to modernistic phenomena was stated. Using the comparative analysis, through the conflict of an artist and the society, the notions of creative work and beauty, we have found the common and distinctive features of the interpretation of the artist image in the works by Olha Kobylyanska «Valse mélancolique», Volodymyr Vynnychenko «The Black Panther and the Polar Bear», Oscar Wilde «The Picture of Dorian Grey» and Somerset Maugham «The Moon and Sixpence».

All the works have a key motif of a creative work as a dominant area of the artist's realization, whose image is the embodiment of the author's aesthetic and world views according to the double connection: the author – his personage, the personage – his creative work. In such a way with the help of the personage-artist, the writer reflects his interests, ideas and his conception of the world. The address to the artistic themes affirmed the new way of authors' thinking, their active interaction with current philosophic and aesthetic searches.

The investigation of the conflict between an artist and the society in the play by Volodymyr Vynnychenko and the novel by Somerset Maugham showed some typological correspondences in the interpretation of the main character and at the same time, it emphasized the author's individual approach.

The cult of beauty and art, which was closely connected with the aesthetic movement in England at the end of the 19th century, found its bright expression in the short story by Olha Kobylyanska «Valse mélancolique» and the novel by Oscar Wilde «The Picture of Dorian Grey». The typological similarity of the works confirms the structure of the image of the artist and the context, in which he is represented. The research pointed to a number of similarities in Basil's and Hanna's behavior that

testified the correspondence to the worldview paradigm of the aestheticism. The both painters were ready to sacrifice their lives to serving the beauty. But if the image of Basil harmoniously combines the beauty (art) and morality, Hanna as a bearer of modern ideas has to ruin the patriarchal norms of life and to defend her right to be a female artist. Both personages have an outstanding talent, they are over the crowd and have an ability to influence the surrounding.

It has been proved that in the above-mentioned works about artists, the painting discourse was reflected in the usage of the image of a picture as a means of decoding authors' intentions and character creation; writers' appealing to the painting methods and techniques; symbolic and connotative meaning of the colours, the introducing of dwellings about art into the texts, mentioning certain artists and their pictures, art vocabulary, etc.

It was investigated that the necessary key for the decoding the texts about artists were the images of the pictures. They are closely connected with the general concept of the literary work and make the concept of an artist more distinct. Thus, the image of the reproduction of the picture «Faithless» by Correggio in the short story by Olha Kobylyanska personifies Hanna's hopes to gain success in her creative activity, to identify herself as an artist and an independent woman. In the play by Volodymyr Vynnychenko, the picture becomes an idol that demands the artist's child and his family as a sacrifice. In Oscar Wilde's novel, the portrait is a thematic and contextual center of the work and embodies the beauty and art. Unlike Volodymyr Vynnychenko and Oscar Wilde, Somerset Maugham gives the pictures in his novel the traditional place of artistic objects. At the same time, they add some important traits to the psychological portrait of Strickland, pointing to his uniqueness.

The analysis discovered the correlation between the authors' concept of the image of an artist and the way of depicting the reality in their literary works. Choosing artists as the personages, the writers started to «paint with words» themselves. They used the impressionistic technique of writing. The traits of it are present in all the analyzed works. Special attention was drawn to the associative, connotative and estimative meaning of the colours in the texts. They helped the authors to transmit their attitude to the depicted things, make the psychological characteristics of the personages more distinct, create a certain emotional tension, hint at the following events, represent the conflict, etc.

Thus, the structure of the image of an artist in the analyzed works is marked both by some similar features of the general European literary process of the late 19th – early 20th century and by specifically national and individual authors' attributes. It altogether creates the complete picture of the actualization of the image of an artist in a literary work.

Key words: the image of an artist, the synthesis of arts, modernism, discourse, picture, «painting with words».

Підписано до друку 15.08.2016 р.
Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman».
Ум. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 158/1

Видавництво та друк Ткачук О.В.
71100, Запорізька обл., м. Бердянськ, вул. Кірова, 52/49, 53
Тел. (097) 918-66-41, (066) 106-29-93; e-mail: Tizdat@gmail.com
<http://izdatelstvo.at.ua>

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 3377 від 29.01.2009 р.